

OPRACOWANIE PYTANIA

Jakie znaczenie ma tytuł dla odczytania sensu utworu? Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów *Innego świata* Gustawa Herling-Grudzińskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*

EPOKA

Literatura II wojny światowej

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Pytanie dotyczy funkcji tytułu jako klucza interpretacyjnego: tytuł *Innego świata* zapowiada, że łagier to rzeczywistość rządząca się odwróconymi prawami moralnymi, w której nie obowiązują normy świata ludzi wolnych. Trzeba pokazać, jak kolejne elementy utworu potwierdzają i komplikują tę zapowiedź.

tytuł	Klucz interpretacyjny nadany przez autora; u Grudzińskiego cytat z Dostojewskiego, który wraz z mottem ustawia lekturę całości. Komisja chce, byś traktował go jako narzędzie czytania, nie etykietę.
inny świat	Łagier jako rzeczywistość do niczego niepodobna, z własnymi prawami: głód, praca, donos, przemoc jako norma. Zarazem pytanie, czy ta inność zwalnia z odpowiedzialności moralnej.
sens utworu	Odpowiedź, jaką daje książka: obóz odwraca wartości, ale nie do końca i nie u wszystkich, a jego praw nie wolno przenosić na świat ludzi wolnych – o czym mówi epilog.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Odpowiedź na pytanie, jak tytuł i motto z Dostojewskiego organizują sens książki i jaką odpowiedź daje epilog.
- ✓ Trzy-cztery elementy z utworu czytane przez tytuł: mechanizmy łagru (głód, praca, nocne łowy, trupiarnia), los Kostylewa jako sprzeciw, Dom Swidani i lub inny epizod ocalonej godności, epilog z odmową powiedzenia „rozumiem”.
- ✓ Kontekst z innym obrazem obozu lub z historią systemu oraz wniosek o tym, że tytuł otwiera spór o granice moralności, a nie tylko opisuje miejsce.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Motto i tytuł: książkę otwiera cytat z *Zapisków z martwego domu* Dostojewskiego o świecie, w którym panują inne prawa, inne obyczaje i odruchy; sam tekst Dostojewskiego krąży w obozie jako zakazana lektura, którą narrator dostaje od Natalii Lwownej. Tytuł jest więc podwójnie zakotwiczony: w motcie i w fabule.
- Mechanizmy łagru: głód dzielący więźniów na kategorie kotłów, praca ponad siły przy wyrębie lasu, nocne łowy, czyli gwałty na więźniarkach, trupiarnia dla niezdolnych do pracy, donosy i strach. Odwrócone prawa innego świata – to, co na wolności jest zbrodnią, tu jest codziennością.
- Kostylew: młody komunista, który jako student nauczył się francuskiego i po lekturze francuskich powieści zwątpił w system; dostał wyrok za szpiegostwo na rzecz Francji, w obozie przypala sobie rękę nad ogniem, by nie pracować dla Związku Radzieckiego, a przed wysyłką na Kołymę oblewa się wrzątkiem i umiera. Dowód, że prawom innego świata można odmówić, choć za cenę życia.
- Dom Swidani i gesty człowieczeństwa: dom widzeń, gdzie więźniowie spotykają się z bliskimi po latach i przez trzy dni próbują być ludźmi z tamtego świata; także pomoc, jaką więźniowie okazują sobie w trupiarni czy podczas głodówki narratora. Granica między światami przebiega w człowieku – inność łagru nie jest totalna.
- Głodówka i zwolnienie: po amnestii dla Polaków narrator nie zostaje wypuszczony, więc podejmuje z innymi głodówkę i trafia do trupiarni; w końcu zostaje zwolniony w 1942 roku i dociera do armii polskiej. Wyjście z innego świata jako warunek, by można było go osądzić z zewnątrz.
- Epilog (Upadek Paryża): w Rzymie w 1945 roku narratora odwiedza dawny współwięzień, który opowiada, że aby przeżyć, doniósł na czterech Niemców rozstrzelanych potem przez NKWD, i prosi o jedno słowo: rozumiem. Narrator milczy – praw innego świata nie można przenieść na świat ludzi wolnych i użyć jako rozgrzeszenia.

LITERACKI

POLECANY

Przedwiośnie, Stefan Żeromski

Słowo z tytułu odnosi się do konkretnej sceny: Cezary przekracza granicę w chłodny i szary czas roztopów, gdy wszędzie jest błotnisto, na drzewach nie ma liści, a trawa się nie zieleni. Zestaw to z tytułem *Innego świata* – nazwa opisuje zarazem scenę i całą rzeczywistość utworu.

LITERACKI

Proszę państwa do gazu, Tadeusz Borowski

Borowski pokazuje obóz koncentracyjny, w którym więźniowie obsługują rampę i tracą zdolność współczucia, a narrator czuje złość na ofiary, nie na oprawców; człowiek zlagrowany w pełni należy do innego świata. Grudziński spiera się z tą diagnozą: opisuje ten sam mechanizm, ale przez Kostylewa i epilog dowodzi, że prawom obozu można odmówić i nie wolno ich usprawiedliwiać.

HISTORYCZNO LITERACKI

Zapiski z martwego domu, Fiodor Dostojewski

Powieść o katordze syberyjskiej, z której pochodzi tytuł i motto *Innego świata*, a którą narrator czyta w obozie; Dostojewski również opisywał zamknięty świat skazańców jako miejsce o własnych prawach. Grudziński wpisuje się w tę tradycję i przenosi ją na XX wiek: łagier sowiecki jest kontynuacją carskiej katorgi, tylko na skalę przemysłową.

HISTORYCZNY

System łagrów sowieckich (GUŁag) i deportacje obywateli polskich po 1939 roku

Po 17 września 1939 roku NKWD aresztowało i deportowało setki tysięcy obywateli polskich do obozów pracy i na osiedlenie w głębi ZSRR; łagry były częścią gospodarki i narzędziem terroru. Wiedza ta pozwala pokazać, że inny świat z tytułu nie jest metaforą literacką, lecz realnym systemem, który Grudziński opisał jako jeden z pierwszych.

3

Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: tytuł jest kluczem do utworu – zapowiada świat o odwróconej moralności, a zarazem prowokuje pytanie, czy człowiek musi się jego prawom poddać.
- 2 Łagier jako inny świat: mechanizmy głodu, pracy i strachu, które przekreślają normy obowiązujące na wolności.
- 3 Odwrócenie wartości nie jest totalne: przykłady zachowania godności pokazują, że granica między światami przebiega w człowieku.
- 4 Epilog i odmowa zrozumienia: narrator broni jedności norm moralnych – czyn z „innego świata” nie może być rozgrzeszony jego prawami.
- 5 Kontekst: *Przedwiośnie* (Stefan Żeromski) – Słowo z tytułu odnosi się do konkretnej sceny: Cezary przekracza granicę w chłodny i szary czas roztopów, gdy wszędzie jest błotnisto, na drzewach nie ma liści, a trawa się nie zieleni. Zestaw to z tytułem *Innego świata* – nazwa opisuje zarazem scenę i całą rzeczywistość utworu; wniosek: tytuł organizuje sens całego utworu i spór o granice moralności.